

Amougies

De Kluisberg revisited

19 januari 2013

Als men op eene landkaart eene rechte lijn trekt van Kortrijk naar Oudenaarde, eene andere van Oudenaarde naar Geeraardsbergen, eene derde van Geeraardsbergen naar Ronse en eene laatste van Ronse naar Kortrijk, zoo vormt men eene bijna regelmatige ruit, die ongeveer negen mijlen lang en nagenoeg drie mijlen breed is.
Daar zijn „de Vlaamsche Ardennen.“

Aan het woord is de mij tot nu toe volkomen onbekende *Theodoor Sevens*. Een Limburger die aan het einde van de 19^e eeuw naar West-Vlaanderen uitweek om daar de jeugd te gaan onderwijzen. De man verdient waarschijnlijk beter dan nagenoeg helemaal in het zwarte gat van de vergetelheid verzonken te zijn. Ik las ergens dat hij meer dan 100 boeken heeft gepubliceerd en dat destijds zijn gedichtjes en verhalen verplichte lectuur waren in vele scholen. Het zijn geschriften die voor onze tijd onmogelijk braaf zijn. Als ze ons al niet kwezelachtig schijnen.

Het bovenstaande lesje in aardrijkskunde werd in 1901 gedrukt en het komt uit „*Reisjes in Zuid-Vlaanderen*“. Hij vertelt overigens over een tocht die hij al in 1898 deed.

De regelmatige ruit waarin volgens Theodoor Sevens de Vlaamse Ardennen moeten gezocht worden.

Uiteraard heb ik zijn recept eens uitgeprobeerd want ik heb me al meermaals afgevraagd hoe ver die Ardennen daar in Vlaanderen zich wel uitstrekken. Het is namelijk één van de vele landstreken in ons koninkrijk die weliswaar een naam hebben maar waarvan de grenzen niet bestaan. Of ze zijn uiterst diffuus.

Over de „bijna regelmatige ruit“ heeft hij wel gelijk. Het resultaat van mijn proef op de som vind je hierbij en het bewijst dat de man het bij het rechte eind had. Over de mijlen kan ik me niet uitspreken want het is een lengtemaat die al lang in onbruik is geraakt. Volgens mijn kaart is de ruit 45 kilometer lang en 11 kilometer breed. Maar! Het merkwaardige is dat de Kluisberg net buiten die ruit valt en die is toch wel heel erg Vlaamse Ardennen. Dat mocht ik ter gelegenheid van deze tocht nog eens ondervinden.

Natuur

Wat verderop in *Reisjes in Zuid-Vlaanderen*, wanneer hij naar „Quaremont en den Kluisberg“ gaat, staat het volgende:

„Een uitstapje naar Quaremont en den Kluisberg is, bij zomerweder, een genot voor kinderen en bejaarden, voor alwie behagen schept in het betrachten van Gods heerlijke natuur.“

Quaremont (Kwaremont) zat er dit keer niet in, de Kluisberg wel. En hoe! Niet minder dan vier keer mochten we die bult op- en afsjouwen. Zomerweder was het allerminst. Het lag glad en het hele landschap had zich in het wit gestoken. Een kind ben ik al lang niet meer, hetzij dan soms in mijn gedachten. En bejaard? Tja, dat begint er stilaan toch op te gelijken. We zullen het maar houden op het „betrachten van Gods heerlijke natuur“. Hoewel ik na de derde keer de Kluisberg te hebben bestegen voor de schoonheid van die natuur niet veel oog meer had omdat ik dan al flink op mijn adem had getrapt. Zoals bekend is het lopen dan wat moeilijker. De enkeldiepe sneeuw op sommige plaatsen hielp ook al niet echt.

De kluis op de berg

De Kluisberg zou zijn naam hebben gekregen van een kluisenaarswoning die in het Kluisbos heeft gestaan. Heel lang geleden, weliswaar. Er zijn diverse verhalen hierover en wanneer je ze naast elkaar legt klopt er niets van. Er wordt zo verteld dat in de kluis een koning werd grootgebracht. Nu dacht ik gevonden te hebben hoe daaromtrent de vork aan de steel zat toen ik op de legende van *Liederik en Fijnaert* stootte. Van *Lydéric en Phinaert*, kom, want ik vond ze enkel in het Frans.

Een winters Kluisbos

Omtrent het jaar onzes Heren 620 reisde de prins van Dijon, Salvaert, naar Engeland. Wat hij daar te doen had vertelt de historie niet. Hij zal hopelijk zelf wel geweten hebben waar hij de mosterd haalde. De moutarde de Dijon... Maar goed. Hij was vergezeld van zijn vrouw, Ermengaert, die hoogzwanger was. Wanneer ze door Vlaanderen trekken, lopen ze in een hinderlaag die door een lokale heer is opgezet. Dat blijkt de reus Phinaert te zijn. Deze laat het hele reisgezelschap vermoorden maar Ermengaert slaagt erin te vluchten. Ze komt terecht bij een kluis in de bossen waar ze voortijdig bevalt van een zoon. Ze vertrouwt

de kluisenaar haar kind toe. Of ze vervolgens met de noorderzon is vertrokken of dat ze daar ter plaatse het loodje heeft gelegd, dat wordt alweer niet vermeld.

De kluisenaar voedt het kind met de melk van een hinde en doopt hem met zijn eigen naam: Lydéric (Liederik). Met een moeder die zo snel te been was en een hert als voederster moest het manneke wel rappe benen krijgen. Het zou later nog blijken.

Eenmaal volwassen vertelt de kluisenaar aan Lydéric hoe hij daar terecht is gekomen en wat er verder is gebeurd. Het wordt Lydéric rood voor de ogen en in een Franse colère besluit hij de moord op zijn vader te wreken. Hij gaat op zoek naar de reus Phinaert. Hij vindt hem. De ploert blijkt zich ingelikt te hebben aan het hof van koning Dagobert I in Soissons. Daar legt Lydéric de zaak uit en de heerser besluit dat er een godsgericht moet komen. Een duel met het blote staal waarbij Lydéric moet vechten tegen Phinaert. En omgekeerd. Zo had iedereen er ook nog wat aan want er was wel al eens sneeuw in het beeld maar nog geen televisie en een mens gaat zich zo snel vervelen. Lydéric danst rond de lompe reus als een mug in de avondzon en zo rijgt hij al snel de onverlaat vakkundig aan zijn degen. Phinaert krijgt zodoende enkele lichaamsopeningen teveel en verwisselt kreunend het tijdelijke met de eeuwige verdoemenis. Lydéric heeft de moord op zijn vader gewroken! Dagobert besluit dat de overwinnaar het recht op de eigendommen van de gedode reus heeft verworven. Het is daar dat Lydéric in 640 de stad Rijsel (Lille) sticht.

Niemand minder dan *Alexandre Dumas* schreef later „*Aventures de Lydéric Grand Forestier de Flandre*“. Op basis van de voorgaande legende. Wordt gezegd. Het klopt echter niet want die „forestier“ komt pas veel later op de proppen en hij had helemaal geen prins in zijn voorgeslacht. Voor zover daarover iets bekend is althans. Hij heette heel prozaïsch De Buck of Buc met zijn familienaam. De beide Liederiken worden wel vlot door mekaar gehaald. Heel liederlijk allemaal.

De Kluisberg en de heremiet die er woonde hebben ook al niets te maken met de voorgaande legende. Er is daar op de Kluisberg sprake van ene Childerik en die komt dan weer veel vroeger dan Liederik ten tonele in de geschiedenisboekjes. Het is trouwens ook mogelijk dat de kluisenaar op de Kluisberg een valsemunter was. Dat is natuurlijk weer een heel ander verhaal. Waar ik trouwens de finesses niet van ken.

Ruilen met de onvermijdelijke elektriciteitscentrale

Ruilen en daaromtrent

Ruilen lijkt aan een dorpje uit een bergland. Boven de rode daken der huizen wuiven de boomen van den Kluisberg met hunne donkergroene toppen.

Dat wist Theodoor er over te melden in zijn eerder genoemde werkstukje. Er is in meer dan een eeuw wel nogal wat veranderd in dat lieflijke dorpje. Rode pannendaken zijn er nog wel maar lang niet zoveel als destijds, stel ik me voor. Je vindt ook al eens zwarte leien, bijvoorbeeld. Bovendien kon ik er door de sneeuw maar weinig van zien dit keer. Wat er nu nog wuift zijn niet de *boomen* maar hooguit de sliert rook of damp die

de elektriciteitscentrale uitspuwt. Ook dat is ondertussen al heel wat minder geworden want de centrale staat op de nominatie om gesloten te worden en ze draait nu nog slechts vierkant op één enkele eenheid.

De heer Sevens weet ook nog: *De Kluisberg is 141 meters hoog, en grootendeels begroeid met mastbosschen. De aanblik op Henegouw en West-Vlaanderen is nochtans niet belemmerd. Bovendien vindt men daar een witgekalkt torentje, dat men voor eenige centiemmen mag beklimmen.*

De „mastbosschen“ (dennenbossen) zijn er niet meer. Het zijn nu bijna uitsluitend beuken die op de soms diep ingesneden flanken van de getuigenheuvel staan. Ooit geplant door de Duitsers. Als herstelbetaling voor de schade die ze hier hadden aangericht. Natuurlijk staan alle bomen in streng rechte rijen zoals de *deutsche Grundlichkeit* het gebod. Het witte torentje zal wel de uitkijktoren zijn die op het hoogste punt van de Kluisberg staat en waaraan een legende de naam van Napoleon heeft verbonden. Al staat de toren er nog steeds, je kan daar nu niet meer naar boven. Niet voor centiemmen, niet voor eurocenten. *De grond van den Kluisberg is ijzerachtig. Niet verre van het meergenoemde torentje, westwaarts, vindt men twee rechtstaande rotsblokken van ongelijke grootte: Peetje en Meetje geheeten. De geleerden vermoeden, dat het dolmens zijn, welke vroeger op den top des bergs stonden en later, bij de opkomst van het christendom, als duivelssteenen omvergestooten werden.*

Om Peetje en Meetje (opa en oma) vanaf *den top des bergs* te krijgen tot waar ze nu zijn, is er ongetwijfeld nogal wat *omverstootten* te pas gekomen. Vermits ze een heel stuk lager liggen dan de bewuste top en een heel eind er vandaan. Die vroege christenen moeten potige jongens geweest zijn. Natuurlijk, geloof verzet bergen...

Dat de grond op de Kluisberg ijzer bevat, is zeer zeker waar. Het is zelfs essentieel geweest voor het ontstaan van de heuvel zoals hij daar nu ligt. Het ijzer ging roesten en koekte samen met het omringende zand. Er vormde zich ijzer-zandsteen dat veel beter weerstond aan erosie dan zachter materiaal. Dat laatste spoelde of waaide weg en de heuvel bleef als getuige van wat daar veel vroeger was gebeurd..

Zieke Gijs

Over de streek op en rond de Kluisberg heb ik al meermaals wat geschreven maar Amougies? Voor zover ik weet is dat slechts één keer nogal terloops ter sprake gekomen. Ooit lag Amougies in Vlaanderen en het heette toen Amengijs. Maar op het moment dat de taalgrens in 1963 op de kaart werd gezet, was het amen en uit met Amengijs en het werd Amougies in Wallonië. Het dorp is toen verhuisd naar de provincie Henegouwen en het is een deelgemeente geworden van de fusie *Mont-de-l'Enclus*. Je kan het dorp bezwaarlijk groot noemen met zijn oppervlakte van 4,73 vierkante kilometer en zijn 1000 inwoners. Er valt alles bij elkaar niet zoveel over te vertellen en misschien kan je daar maar beter

De kerk in Amougies

wegblijven want ik vond een bericht over het abnormaal hoog aantal kankergevallen in het dorp. In het centrum van Amougies alleen al werden een dertigtal sterfgevallen op 118 woningen geteld. Over de oorzaken wordt er nog gebakkeleid en verschillende mogelijkheden worden geopperd. Sommigen denken dat de voormalige spinnerij van UCO (Union Cotonnière) de grond heeft vervuild. Het bedrijf werkte tot 1980 in Amougies. De industriële site waarop het was gevestigd, is mogelijk vervuild. Ze staat trouwens in het register van vervuilde sites van de *Spaque*, de Waalse dienst die toezicht houdt op

het leefmilieu.

Anderen denken dat het bedrijven zijn die nog niet zo lang bestaan die de Kluisbergse grond hebben verziekt. Ook een vroegere soda- en kalifabriek nabij het station van het nabije Orroir wordt met de vinger gewezen.

Voorlopig zijn er veel vragen en geen antwoorden.

De kerk in Amougies is toegewijd aan Sint-Bavo en ze heeft een Romaanse kern die teruggaat tot ongeveer 1100.

Muziek

Je zou het dit dorp niet nageven maar ooit hebben een groot aantal wereldberoemde mensen even het anker laten vallen in Amougies. Coryfeeën als Pink Floyd, Frank Zappa, Ten Years After, Archie Shepp, The Nice en Yes. Dat kwam doordat er in oktober 1969 een festival werd georganiseerd. Aan de namen van het schoon volk dat er op afkwam is te zien dat het geen kleintje was. In totaal doken er zoiets als vijftig artiesten en groepen op en waren er omtrent 80 000 toeschouwers. Ze wisten in Amougies allicht niet wat hun overkwam.

Het *Festival van Amougies* of *Festival Actuel* was één van de eerste grote muziekfestivals op Europese bodem in de geest van het legendarische Woodstock. Het werd ingericht door het Franse platenlabel *Byg Actuel*. Voordat het festival hier neerstreek had men er al vlijtig mee rondgeleurd. Overal werd het geweigerd omdat er gevreesd werd voor relletjes en overlast. Hoe de organisatoren in dit bescheiden Waalse dorp terechtgekomen zijn, dat is me niet duidelijk. Hoe dan ook gaf de burgemeester van Amougies tenslotte zijn fiat. Niet iedereen van de plaatselijke bevolking stond erom te juichen want de meeste inwoners hadden ook zo hun twijfels over hoe civiel die hippies wel zouden zijn.

Het terrein waarop de festivaltent werd neergezet was een veld dat eigendom was van een boer uit het dorp. De tent bedekte een oppervlakte van eventjes 5 500 vierkante meter en het podium was ongeveer 200 vierkante meter groot. Artiesten en toeschouwers ergens onder te brengen voor de nacht was een probleem dat de gemeente ten dele oploste door gebouwen waarover ze zeggenschap had ter beschikking te stellen. Anderen zochten het in *chambres d'hôte* of hotels in andere lokaliteiten. Er waren zelfs mensen die in een slaapzak in de tent overnachtten!

Het festival verliep over het algemeen in goede orde. Er werd slechts één klein incident genoteerd. Sommige hippies konden het entreegeld niet betalen en desondanks wilden ze er toch bij zijn. Dus probeerden ze op alle denkbare en ondenkbare manieren in de tent te raken. De organisatoren hadden dat natuurlijk niet zo begrepen. De hippies maakten er dan een happening van om hun ongenoegen duidelijk te etaleren. Er werd een eigenaardig compromis gevonden: wie niet kon betalen mocht toch binnen... Eens het festival goed en wel bezig was!

Zie ze vliegen

Mocht het nog in de weegschaal liggen om je geliefde ten huwelijk te vragen, dan heb ik voor het organiseren van die romantische en wat spannende gebeurtenis een goede raad:

spoed je naar Amougies!

Het dorp heeft een vliegveld. Een „aérodrome“ zeggen ze zelf. Daarmee is nogal breed uitgemeten wat tenslotte één enkele gras piste en diverse loodsen omvat. In de loodsen staan zowel sportvliegtuigen als ulm's en zweeftoestellen. De liefhebbers van deze activiteiten komen van ver, soms, want de afdeling zweefvliegen van de Kortrijk Flying Club vzw heeft hier een stek.

Toen ik er de vorige keer passeerde was er nogal wat sportvliegerij maar dit keer was het er zeer stil. Geen wonder. Toen scheen de zon uitbundig en blonk het groen, nu had het landschap een dikke witte jas aangetrokken. Ik denk dat het starten en landen op een gras piste in de gegeven omstandigheden een nogal hachelijke onderneming moet zijn. Goed, blijft nog de vraag waarom je voor een huwelijksaanzoek naar Amougies zou moeten. Wel, de lui daar op dat vliegveld moeten de benzine voor de grasmaaier ook betalen. Om de nodige fondsen te verwerven hebben ze een formule uitgedokterd om geliefden via hun aérodrome naar het stadhuis en de kerk te brengen en dat in klinkende munt om te zetten. Er zijn zelfs verschillende formules waaruit kan gekozen worden.

Bij een eerste mogelijkheid verheft men zich om te beginnen onder hevig motorgeloei van het gras in Amougies. Eens in het zwerk wordt de neus gericht naar het kasteel van Belœil. Vervolgens vlieg je over het kasteel van Celles, het kasteel van Montroëul-sur-Haine en nog een paar andere. Om te laten zien waar het bouw materiaal van al die kastelen vandaan komt, vliegt men daarna in de richting van Doornik om de steengroeven van Gorain vanuit de lucht te zien.

De reclamekreet toetert verder: „*Tijdens deze prachtige vlucht hebt u ruimschoots de tijd om uw geliefde ten huwelijk te vragen. Dit kan ook eenmaal terug aan de grond.*“

Dat laatste lijkt me het meest aangewezen want een teder verzoek tegen het motorlawaai op brullen schijnt met toch enigszins problematisch. Nog met de kans dat je niet verstaan wordt op de koop toe. Of verkeerd verstaan. Wat eventueel nog erger zou kunnen zijn. Je kan bij dergelijke ondernemingen hoe dan ook maar beter met beide voeten op de grond blijven.

Er bestaat geen gat in de markt van de huwelijksaanzoeken of ze zijn er op de aérodrome in Amougies voluit ingesprongen. Mét een valscherms, laat dat duidelijk zijn. Er wordt bijvoorbeeld ook gesuggereerd om een spandoek te maken met de tekst „*trouw met mij*“. Dat wordt dan ergens in een wei uitgespreid en de piloot zal het overvliegen. Dat komt uiteraard tegemoet aan de bovenstaande akoestische bezwaren. Hopelijk is de aangebedene echter niet bijziende of het spandoek nogal klein of het dreigt wel een gevaarlijk manoeuvre te worden.

Het aanzoek kan de geliefde ook heel gewoon in het gezicht geslingerd worden met champagne en een met diamanten bezette ring. Of iets anders wat je zelf weet te verzinnen. Ze hebben er daar de plaats voor. *Une demande en mariage sur l'herbe*, ik roep maar wat...

De wervende tekst op hun website meldt verder nog:

VERGEET UW FOTOTOESTEL NIET !!

Het is maar dat je het weet. Een fototoestel is duidelijk niet in het pakket begrepen. Misschien mag je zelfs niet aan boord wanneer je geen fototoestel kan tonen. Ik stel dan een antieke studiocamera voor die werkt met glasplaten. Je moet het ze tenslotte ook niet té gemakkelijk maken. Ze zitten toch al geregeld met hun kop in de wolken.

Amen

Om nogmaals, dit keer voor het laatst, Theodoor Sevens aan de te halen en te parafraseren omtrent deze tocht:

O, wat is de natuur toch schoon,

Wat zijn haar werken wonder!

Wat is die lage hemel grauw,

Hoe wit het veld er onder!

